

який був частиною буденного життя, через микро- та точкові впливи на обрані соціальні групи, мусування у джерелах інформації можуть ставати частиною державної політики, а різноманітні форми плебісциту легітимізують їх. Найбільш промовистими прикладами подібного публічного життя можна назвати Brexit у Сполученому Королівстві Великобританії та Північної Ірландії або Консультативний референдум Нідерландів щодо асоціації України і ЄС. Дані приклади демонструють трансформацію мас-культури у політичний та ідеологічний популізм, загрози перетворення якого на тренд світової політики є все більше відчутними. То ж теоретичні розробки й надалі робить дискусію навколо проблеми масової культури все більш нагальною.

1. Культура масова і популярна: теорії та практики [Текст] / Т. В. Лютий, О. А. Ярош ; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. К. : [б.в.], 2007. 124 с.
2. Atkins R. Popular culture //Art speak: a guide to contemporary ideas, movements, and buzzwords, 1945 to the present. Abbeville Press; Second edition. 1997. 208 p.
3. Veblen T. The theory of the Leisure Class. Penguin Classics; Reprint edition. 1994. 416 p.
4. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть [Текст] / Ж. Бодріяр ; пер. з фр. Л. Кононович. Л. : Кальварія, 2004. 374 с.
5. Джемісон Ф. Постмодернізм і суспільство споживання. Логос 2000. с.63-77

Темрієнко Н. В.

курсант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник – старший
викладач кафедри кримінального права
та кримінології, к.ю.н., с.н.с.*

Березняк В. С.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ ТА У РИМСЬКОМУ СТАТУТІ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Процеси глобалізації, уніфікації окремих сфер життя, підвищення ролі міжнародного співробітництва, масштабність проблеми забезпечення стану миру та безпеки мали наслідком усвідомлення необхідності їх захисту як цінностей, що визначають існування усієї цивілізації. Реалізація свободи особи сьогодні можлива лише за умов миру та безпеки, які, у свою чергу, дають можливість обмежувати цю свободу.

Нагальність правового аналізу норм національного кримінального законодавства і Римського статуту Міжнародного Кримінального Суду (далі – Римський статут) забезпечується політичною направленістю України за європейським вектором і змінами в Основному Законі, передбаченими Законом «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [1]. Відтак, відповідно до ч. 6 ст. 124 Конституції України наша держава «може визнати юрисдикцію Міжнародного Кримінального Суду на умовах, визначених Римським статутом» [2]. Разом з тим, згідно з Перехідними положеннями Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» ч. 6 ст. 124 Конституції «набирає чинності через три роки з дня, наступного за днем опублікування», тобто з 30 червня 2019 року. Отже, аспект дослідження вищевказаного питання набуває особливої актуальності у зв'язку з перспективною ратифікацією Римського статуту.

Перш за все слід зауважити, що одним із завдань Кримінального кодексу України є забезпечення миру і безпеки людства (ст. 1 КК України).

Згідно зі ст. 5 Римського статуту [3], Суд володіє юрисдикцією щодо наступних злочинів: злочину геноциду; злочинів проти людяності; воєнних злочинів; злочинів агресії. Розглядаючи питання геноциду, даний злочин у Римському статуті визначається діями, що вчиняються з метою знищення повністю або частково будь-якої нації, етнічної чи релігійної групи, шляхом убивства, заподіяння тілесних ушкоджень, умисне створення для будь-якої групи таких життєвих умов, що розраховані на повне чи часткове їх знищення тощо. Зауважимо, що вирішальною кваліфікаційною ознакою вказаного злочину є мета, що скеровується умислом. Аналогічне визначення має КК України у ст. 442.

Окрім цього, ст. 7 Римського статуту регламентує поняття злочинів проти людяності, на яких зупинимось більш докладно. Отже, злочинами проти людяності є злочини, тобто умисні діяння, які вчиняються в межах широкомасштабного або систематичного нападу на будь-яких цивільних осіб. Зокрема цей вид злочинів охоплює категорію умисних тяжких злочинів: убивства, винищення, оборнення у рабство, депортація або насильницьке переміщення населення, незаконне ув'язнення чи інше жорстоке позбавлення фізичної свободи, тортури, звалтування, сексуальні злочини (оборнення в сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-які інші форми сексуального насильства), переслідування будь-якої ідентифікуючої групи чи спільноти за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними, тендерними чи іншими мотивами, що визнані недопустимими відповідно до міжнародного права. У зв'язку з будь-якими діяннями, визначеними Римським статутом, насильницьке знищення людей, злочин апартеїду, інші нелюдські діяння аналогічного характеру, що полягають в умисному заподіянні сильних страждань чи серйозних тілесних ушкоджень або серйозної шкоди психічному чи фізичному здоров'ю підпадають також

під юрисдикцію МКС. Слід зазначити, що злочини проти людяності можуть бути вчинені як під час збройного конфлікту, так і у мирний час. Для того, щоб діяння можна було класифікувати як злочин проти людяності, Статут ставить такі основні умови (діяння повинні вчинятися): проти цивільного населення; в рамках широкомасштабного нападу; систематичного нападу; свідомо. Зокрема широкомасштабність нападу полягає у значній кількості учасників та жертв такого злочину, наслідках вчиненого діяння тощо. А під систематичним розуміють такий напад, який вчиняється методично, заздалегідь продуманим планом. Свідомість нападів полягає у тому, що суб'єкт злочину знає (усвідомлює), що вчиняється широкомасштабний чи систематичний напад [3].

Відповідно до Проекту кодексу про злочини проти миру та безпеки людства ООН до цих злочинів повинно бути віднесено: будь-які акти агресії, включаючи застосування владою якоїсь держави збройної сили проти іншої держави з якою б то не було метою, крім національної або колективної самооборони або виконання рішення або рекомендації компетентного органу ООН; будь-яка загроза влади будь-якої держави вдатися до акту агресії проти іншої держави; підготовка владою якоїсь держави застосування збройної сили проти іншої держави з якої б то не було метою, окрім національної або колективної самооборони або виконання рішення або рекомендації компетентного органу ООН; організація владою якоїсь держави або заохочення ними організації збройних угруповань в межах її території або який-небудь інший території для вторгнення на територію іншої держави, або допущення організації таких угруповань на його власній території, або допущення використання такими збройними бандами його території як операційної бази або відправного пункту для вторгнення на територію іншої держави, так само як і пряму участь в такому вторгненні або підтримка такого тощо [4].

Модельний кримінальний кодекс для держав-учасниць СНД від 17.02.1996 р. до злочинів проти миру та безпеки людства відносить агресивну війну, публічні заклики до розв'язання війни, виробництво або поширення зброї масового ураження, застосування заборонених засобів і методів ведення війни, геноцид, екоцид, найманство, а також напад на осіб чи установи, що мають міжнародний захист [5].

Повертаючись до національного кримінального законодавства, КК України лише фрагментарно регламентує у Розділі XX «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» злочини геноциду, воєнні злочини та злочини агресії, оминаючи кримінальні правопорушення проти людяності та створюючи при цьому прогалину у законодавстві.

На думку науковців, відкритим залишається питання ратифікації Україною Римського статуту, називаючи причиною її затримки політичний аспект [6, с. 90].

Таким чином, до КК України доцільно внести низку змін щодо

визначення понять злочинів проти людяності, зокрема масова депортація, насильницьке зникнення людей, злочини апартеїду або, наприклад, насильницька вагітність, або переслідування певної ідентифікуючої групи за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними, гендерними чи іншими мотивами, які передбачені Римським статутом. Планом заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [7] регламентовано, що одним із заходів, спрямованих на додержання норм міжнародного гуманітарного права та кримінального законодавства України з метою виявлення прогалин та невідповідності (наприклад, щодо визначення злочинів проти людяності), а також розробка на основі результатів зазначеного аналізу законопроекту щодо внесення змін до КК України та в разі потреби до інших нормативно-правових актів та подання до Верховної Ради України з метою гармонізації з нормами міжнародного гуманітарного права, зокрема щодо визначення злочинів проти людяності.

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016 р. № 28. стор. 7. стаття 532.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1996 р. № 30. стаття 141.

3. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#o36.

4. Проект кодексу про злочини проти миру та безпеки людства ООН від 01.01.1995 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_710.

5. Модельний кримінальний кодекс для держав-учасниць СНД від 17.02.1996 р. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/assets/files/other/crim.pdf>.

6. Боднар Н.А. Проблема ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду в світлі європейського вибору України. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/article/view/3479/3149>.

7. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1393-2015-%D1%80>.